

*Koltai Zsuzsa*

*TRENDEK, INNOVÁCIÓK ÉS KIHÍVÁSOK A  
MÚZEUMANDRAGÓGIÁBAN –  
KOMPARATÍV KUTATÁS BARANYA VÁRMEGYÉBEN ÉS  
GÖRLITZ KÖRZETBEN*

---

**Absztrakt**

A tanulmány a múzeumok kurrens társadalmi szerepének áttekintése, továbbá a múzeumandragógia nemzetközi gyakorlatában meghatározó innovációk feltárása révén meghatározza a felnőttek múzeumi tanulásának területén napjainkban érvényesülő trendeket. Az elmúlt évtizedekben a múzeumok számos új területen vállalták fel a társadalom szolgálatát, az ismeretek élményszerű közvetítése mellett napjainkra kiemelt szerepet kaptak a múzeumi tudásközvetítésben többek között az olyan kezdeményezések, mint a látogatók mentális jóllétének támogatása, az izoláció csökkentése vagy a társadalmi befogadás előmozdítása. A múzeumok ma már nem csak reflektálnak a társadalmi igényekre, hanem egyre aktívabban vonják be a felnőtteket a múzeumi tudásátadás gyakorlatába, a kiállítások létrehozásától kezdve a múzeumi programok szervezésén át a különféle közösségi projektek megvalósításáig.

A nemzetközi múzeumandragógiai trendek áttekintését követően a tanulmány feltárja annak a komparatív, empirikus kutatásnak a múzeumandragógiai vonatkozású eredményeit, amelyet a szerző 2022 októbere és 2023 januárja között bonyolított le rétegzett mintavétel alapján Baranya vármegye és a szászországi Görlitz körzet összesen 26 múzeumában az intézmények reziliencia erősítésében betöltött szerepével kapcsolatosan.

---

*Kulcsszavak: múzeumandragógia; nemzetközi trendek; jó gyakorlatok*

**A múzeumandragógia nemzetközi trendjei és innovációi**

A Múzeumok Nemzetközi Tanácsa (a továbbiakban ICOM) 1977 óta rendezi meg a Múzeumi Világnapot. Az azóta eltelt közel fél évszázadban az egyik legjelentősebb trend a múzeumi szférában az intézmények társadalmi feladatvállalásainak, szerepének bővülése volt. Ez a folyamat nagyszerűen nyomon követhető a Múzeumi Világnapokhoz rendelt témakörök áttekintése révén is, hiszen a világ legnagyobb múzeumi szervezete nem csupán a május 18-i Múzeumi Világnapon fókuszál az adott témára, hanem az adott év során számos egyéb kezdeményezéssel (pl. szakmai párbeszéd, publikációk, rendezvények, stb.) hívja fel nem csupán a nemzetközi szakmai közösség, de a társadalom és döntéshozók figyelmét is az adott kérdéskörre. 2020 óta a Múzeumi Világnap témáját olyan módon határozza meg az ICOM, hogy az támogassa az AGENDA 2030 által meghatározott Fenntartható Fejlődési Célok egyikét. Így például a 2020-as „Múzeumok az egyenlőségért: sokszínűség és inklúzió” téma kapcsán az ICOM az AGENDA 2030 10. fenntarthatósági célkitűzésére, az egyenlőtlenségek csökkentésére fókuszált mind a

múzeumok saját működése, mind a múzeumok és látogatóik közötti kapcsolat tekintetében, hangsúlyozva, hogy hátrány az etnikai hovatartozástól kezdve az iskolai végzettségen át a vallási meggyőződésig számos tényezőtől fakadhat (ICOM, n.d.-a.). A 2022-es „Múzeumok ereje” téma kapcsán az ICOM a fenntarthatóság, a digitális innovációk és hozzáférhetőség, valamint a múzeumi tudásközvetítés szempontjából vizsgálta a múzeumok közösségek támogatásában betöltött szerepét (ICOM, n.d.-b). 2024. évi felhívásában a jelenleginél tudatosabb, fenntarthatóbb és inkluzívabb világ elérését állította a „Múzeumok, oktatás és kutatás” téma köré szervezett Múzeumi Világnap fókuszába (ICOM, n.d.-c). 2025-ben a Múzeumi Világnap „A múzeumok jövője a gyorsan változó közösségekben” szlogen köré szerveződik és a múzeum társadalmi, technológiai és környezeti változásokban betöltött szerepét térképezi fel (ICOM, 2025). A múzeumi kultúraközvetítés nemzetközi trendjeiben mind nagyobb jelentőséget nyer az egyenlőtlenségek felszámolására való törekvés. Jelzi ezt többek között az is, hogy a 2022-es ICOM múzeum definícióban új elemként szerepel az inkluzivitás.

A múzeumok a látogatói igények változására reagálva egyre nagyobb hangsúlyt helyeznek a közösségi média promóciókra, új technológiák alkalmazására, a rövidebb, de élménydús programok és interaktív élmények biztosítására, a személyre szabott tanulási lehetőségekre és szolgáltatásokra, közösségi élmények nyújtására, valamint a fenntarthatóságra és társadalmi felelősségvállalásra, miközben egyre gyakrabban és változatosabb formában vonják be a helyi közösségeket a múzeumi szakmai munkába.

A felnőtteket célzó múzeumi programokban az élményszerű tanulási lehetőségek biztosítása mellett az elmúlt években mind gyakrabban jelenik meg a jóllét különféle aspektusainak változatos módszerekkel való előmozdítása. A napjainkra egyfajta népbetegséggé vált elmagányosodás, izoláció közösségi programok általi csökkentése mellett, az általános lelki jóllét előmozdítása, de konkrét pszichés kihívások múzeumi élmény révén történő kezelése is egyre nagyobb jelentőséget kap, elég, ha csupán arra gondolunk, hogy múzeumi művészetterápiás programok ma már a stresszcökkentéstől kezdve a depresszió kezelésén át a kiegészítő megelőzéséig támogatják a mentális jóllét előmozdítását. Világszerte és hazánkban is egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek a múzeumi jógaórák. Magyarországon a közelmúltban számos múzeum (pl. Magyar Nemzeti Múzeum, Szépművészeti Múzeum, stb.) indított jóga programot (Magyar Nemzeti Múzeum, n.d.; Szépművészeti Múzeum, n.d.)

A múzeumi tanulási programok napjainkra már szerepet kapnak az egyéni és közösségi traumák feldolgozásában is. Armstrong (2023) az ún. trauma-érzékeny múzeumi foglalkozások központi elemei között határozta meg saját sebezhetőségünk elfogadását, a hitelességet, a lelassulást és az elérhetőséget. Az egyéni traumák feldolgozásának múzeumi programok révén történő támogatásában az elmúlt években számos izgalmas innováció jelent meg, mint például az angol Mansfield Múzeum projektje, amely a múzeum gyűjteményeit inspirációként használva szervezett traumák feldolgozását segítő művészeti műhelymunkákat a családon belüli vagy szexuális bántalmazás túlélői számára. A projekt eredményeiből 2024 márciusában egy kiállítást is nyitottak (Mansfield District Council, 2024). A manchesteri Whitworth Art Gallery 2019-ben meghirdetett „Still Parents” („Még Szülők”) projektje a terhesség alatt vagy közvetlenül születés után

kisbabájukat elveszítő szülőket segítette a trauma feldolgozásában olyan kreatív alkotótevékenységek révén, mint a hímzés, fényképezés vagy éppen kerámiák készítése. A résztvevők alkotásaiból, valamint gyermekük elvesztésével kapcsolatos személyes történeteikből és tárgyaikból összeállított memória dobozokat bemutató, 2021 szeptembere és 2022 decembere között látogatható kiállítás lehetőséget biztosított a témával kapcsolatos őszinte beszélgetések megindítására. A projekt a művészet, illetve a saját alkotótevékenység révén támogatta a résztvevőket a saját érzéseik és tapasztalataik megértésében (The Whitworth, n.d.).

Hazánkban az elmúlt években egyre nagyobb figyelmet kap a felsőoktatás és múzeumok közötti kooperációban rejlő lehetőségek feltárása. A 2017-2021 között megvalósított, EFOP 3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek című európai uniós projekt keretében számos területen (pl.: múzeumpedagógiai mintaprojektek, közös kutatások, szakmai napok, stb.) indult meg innováció az egyetemek és múzeumok közötti együttműködésben (Nagy et al., 2021). A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ 2021-ben két hiánypótló, a múzeumok és egyetemek közötti együttműködések vizsgáló, országos kutatási eredményeket közlő kötetet adott ki a Múzeumi iránytű kiadványsorozat részeként (Nagy et al. 2021; Koltai et al, 2021). Az elmúlt években a Tudásmenedzsment folyóiratban is több tanulmány jelent meg a múzeumi tanulás felsőoktatásba való integrálásának lehetőségeiről, jó gyakorlatairól, kihívásairól (például Hajdú, 2023; Ruttkay et al., 2024). 2024-ben különösen sok szakmai fórum foglalkozott a múzeumok és egyetemek kapcsolatával. A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem például 2024 májusában „Kit érdekel a látogató?” címmel szervezett szimpóziumot, ahol kutatók, egyetemi oktatók és gyakorló múzeumi szakemberek előadásai mellett World-Café módszer keretében tarták fel és vitatták meg a látogatókutatással és a múzeumi tanulással kapcsolatos kurrens kérdéseket és kihívásokat (MOME, 2024). A Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület Múzeumandragógiai Tagozata 2024-ben „Társadalmi változások – kihívások és válaszok a múzeumi ismeretátadásban” címmel egy három alkalomból álló online műhelymunkasorozatot szervezett a múzeumok és a felsőoktatási intézmények közötti együttműködések, illetve a témával kapcsolatos újabb kutatási eredmények szélesebb szakmai közösséggel való megismertetése érdekében (Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, n.d.-a). Míg a programsorozat első eseménye a fiatal felnőtteket célzó online tartalmak múzeumi tudásátadásban betöltött szerepével foglalkozott (Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ, n.d.-b.), a második műhelymunka három, a múzeumok és felsőoktatási intézmények közötti kooperáció fejlesztési lehetőségeinek szempontjából releváns empirikus kutatás eredményeit ismertette (PTE BTK, n.d.-a). Az online műhelymunkasorozat harmadik része a pécsi múzeumok, kiállítások és a Pécsi Tudományegyetem közötti együttműködés jó gyakorlatait tárta fel 2024 decemberében (PTE BTK, n.d.-b.).

## Múzeumandragógiai törekvések Baranyában és Görlitz körzetben

### Az empirikus kutatás keretei és módszertana

„A múzeumi tanulás szerepe a periférikus régiók rezilienciájának erősítésében –Összehasonlító kutatás Görlitz körzetben és Baranya megyében 2022” című kutatás a Szász Tudományos, Kulturális és Turisztikai Minisztérium által meghirdetett „Szász Vendégprofesszor” pályázat támogatásával valósult meg. Baranya vármegye és Görlitz körzet egyaránt határmenti, sokféle kulturális örökséget és nemzetiséget magába foglaló, számos szempontból leszakadó térség, ahol az elöregedés és a fiatalok elvándorlása a társadalmi és gazdasági nehézségek mellett a kultúraközvetítéssel foglalkozó szervezetek és intézmények számára is számos kihívást okoz. A kutatás egyik célkitűzése annak feltárása volt, hogy a múzeumok társadalmi szerepvállalása, múzeumpedagógiai és múzeumandragógiai gyakorlata milyen hasonlóságokat és különbségeket mutat e két, több szempontból hasonló problémákkal küzdő térségben.

Az empirikus kutatás keretében, rétegzett mintavételi eljárásra építve, a szerző strukturált interjút vett fel a mintába került 13 Baranya vármegyei és 13 Görlitz körzeti múzeum összesen 30 kollégájával, múzeumi szervezeti sajátosságtól függően az intézmény múzeumpedagógusával, igazgatójával vagy egyéb, a téma szempontjából releváns pozíciót betöltő szakemberével. A nagyobb, számos kiállítási helyszínnel rendelkező és kiterjedt múzeumpedagógiai és múzeumandragógiai tevékenységet megvalósító intézmények esetében indokolt volt több interjúalany bevonása (pl: pécsi Janus Pannonius Múzeum). A 2022 októbere és 2023 januárja között lebonyolított átfogó kutatás eredményei közül jelen tanulmány kizárólag a két vizsgált térségben feltárt múzeumandragógiai innovációkat és kihívásokat hasonlítja össze a strukturált interjú témakörrel kapcsolatos kérdéseire adott válaszok elemzése révén. (A strukturált interjúk kérdéssorát lásd a 2. sz. mellékletben) Az átfogó empirikus kutatás keretében vizsgált múzeumok fenntarthatósági és reziliencia erősítésére irányuló törekvéseit a szerző a Tudásmenedzsment folyóirat korábbi számaiban tárta fel (Koltai, 2023a; Koltai, 2023b). Az interjúk lebonyolítása részint élő online, részint személyes formában valósult meg. Görlitz körzetben az interjúk felvétele angol vagy német nyelven történt, a strukturált interjú kérdéssora azonos tartalommal magyar, angol és német nyelven készült el. Baranyában, kiterjedt örökségpedagógiai tevékenysége okán, a mintába került egy olyan intézmény is (Zsolnay Örökségkezelő Non-profit Kft.), amely a hazai törvényi szabályozás, illetve a muzeális intézmények szakmai besorolása (1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről; 376/2017. (XII. 11.) Korm. rendelet a muzeális intézmények működési engedélyéről) alapján nem minősül muzeális intézménynek. Görlitz körzet tekintetében a Szászországi Múzeumi Hivatal (Sächsische Landesstelle für Museumswesen) adatbázisa képezte a sokaságot (Az empirikus vizsgálatba bevont intézményeket lásd az 1. sz. mellékletben.)

## A múzeumandragógia szerepe az egész életen át tartó tanulásban

A Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft. változatos módszerekkel és formában támogatja a felnőttek tanulását. A hagyományos tárlatvezetések és előadások mellett, múzeumandragógiai kínálatában megjelennek a rendhagyó tárlatvezetések (pl.: kosztümös, beöltözős tárlatvezetés, kurátori tárlatvezetés, a látogatók elől elzárt helyszínek bemutatása) és helytörténeti séták, drámapedagógiai és színházi programok, koncertek, senior táncház, műhelyfoglalkozások, továbbá konferenciák és szakmai továbbképzések szervezése is. Alkotótevékenységre épülő műhelymunkát a Janus Pannonius Múzeum (a továbbiakban JPM) külön megkeresés alapján kínál felnőttek számára (pl. csempefestő workshop nyugdíjasoknak). A JPM fogyatékkal élőknek is biztosít programokat.

A Zittai Kultúrtörténeti Múzeum (Kulturhistorisches Museum Franziskanerkloster & Die Zittauer Fastentücher, Zittau) és a Sziléziai Múzeum (Schlesisches Museum zu Görlitz) speciális tárlatvezetést nyújt értelmi fogyatékkal élők számára, a Zittai Kultúrtörténeti Múzeum demens-programmal is rendelkezik.

Az interkulturális érzékenyítés jegyében indított el a Niesky-i Konrad Wachsmann-ház (Konrad-Wachsmann-Haus Niesky) igazgatója a szomszédos Lengyelországról szóló előadássorozatot, amit később kibővítettek gasztronómiai és zenei programelemekkel.

Az adatfelvétel időszakában Görlitz körzetben egy múzeum, a Herrnhuti Etnográfiai Múzeum (Völkerkundemuseum Herrnhut) kínált speciális programot ukrain menekültek számára, Baranya vármegyében ilyen kezdeményezés nem jelent meg a mintába került intézmények múzeumandragógiai kínálatában.

A mintába került baranyai kisebb múzeumok, tájházak többségében a múzeumi programok kapcsán a gyerekek, illetve a közoktatásban résztvevő tanulók jelennek meg elsődleges célcsoportként, a felnőttek múzeumi tanulása elsősorban a közösségi programok lebonyolításához kapcsolódóan kap relevanciát (pl: Múzeumok Éjszakája, Tájházak Napja, stb.). Ugyanakkor a Hosszúhetényi Tájház számos múzeumandragógiai programot kínál, a metszés technikáiról szóló előadásoktól kezdve, a különféle szövés technikák, az adventi koszorúkészítés vagy éppen a kemencehasználat megtanításán keresztül a helyi természeti és kulturális örökség megismertetését és a közösségépítést célzó ún. tájháztúrák megszervezéséig. A baranyai kismúzeumokra jellemző általános gyakorlattal ellentétben a mintába került Görlitz körzeti, kistelepüléseken működő múzeumok mindegyike rendszeresen kínált felnőttek számára régi mesterségek felelevenítését, elsajátítását célzó műhelyfoglalkozásokat az adatfelvétel időszakában (pl. csipkekészítő / hímző / fonó / kötő / vajkészítő műhelymunkák, főzőkurzusok, stb.). Görlitz körzetben a Markersdorfi Falumúzeum (Dorfmuseum Markersdorf) rendkívül változatos programokkal várja a felnőtteket. Amellett, hogy speciális túrákat biztosít fogyatékkal élők (látáskárosultak, siketek, mozgáskorlátozottak és értelmi akadályozottsággal élők) számára, havonta szervez régi mesterségeket (pl. fazekasság, fonás, kötés) megismertető műhelyfoglalkozásokat. A helyi közösséggel való kapcsolattartás jó gyakorlatára derült fény az egyik Görlitz körzeti kistelepülésen, ahol a múzeum vezetője minden hónapban közöl egy cikket a térség újságjában a környék történetével, hagyományaival és szokásaival kapcsolatos érdekességekről.

A mintába került múzeumok többségében az egész életen át tartó tanulás támogatása nem tudatos törekvés, e tekintetben nem fedezhető fel különbség a Baranya vármegyei és

a Görlitz körzeti intézmények között. A válaszok között többször elhangzott az is, hogy az egész életen át tartó tanulás előmozdítása csupán közvetetten jelenik meg, indoklasként többször fogalmaztak úgy az interjúalanyok, hogy a múzeumi programok keretén belül ez önmagától is megvalósul. Az interjúalanyok válaszaiból több esetben az derült ki, hogy az egész életen át tartó tanulásra a közösségek, illetve a látogatók bevonása kapcsán megjelenő járulékos pozitívumként tekintenek, múzeumandragógiai koncepcióként, stratégia-ként nem jelenik meg az informális, nonformális vagy akár a formális tanulási lehetőségek módszertani megalapozására való törekvés. A módszertani megalapozottság és a múzeumandragógiai koncepció hiányát jól példázzák az interjúalanyok által az egész életen át tartó tanulás előmozdításának formáival kapcsolatosan feltett kérdésre adott alábbi válaszok:

*„Részben biztosan megjelenik [az egész életen át tartó tanulás – a szerző], széles közönségnek kínálunk programokat”* (Interjúalany15, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. november 29.)

*„Bárkit szívesen látunk a programjainkon”* (Interjúalany25, Görlitz körzet, szóbeli közlés, 2022. december 1.).

*„Mindenkét szívesen látunk, aki szeretne többet megtudni, és aki érdeklődik a kulturális értékek megóvása iránt.”* (Interjúalany18, Görlitz körzet, szóbeli közlés, 2022. november 30.)

A Múzeumok Éjszakája kiemelten fontos szerepet tölt be a felnőttek tanulásában mindkét vizsgált térségben. A Múzeumok Éjszakája napjainkra sok helyütt szinte fesztivál jelleggel kínál a tárlatvezetésekén kívül számos egyéb, sok esetben interaktív, játékos, a közösségek aktív bevonására épülő, az élményszerűséget központba helyező programot. A Janus Pannonius Múzeum 2024-es Múzeumok Éjszakája programjának felhívása tökéletesen példázza, hogy a rendezvény napjainkra miként vált egy olyan attrakcióvá, ami nem csupán a múzeumandragógia, de a múzeumi marketing és PR szempontjából is kiemelkedő jelentőségű: *„Múzeumba járni kétféleképp lehet: jelen lenni a befogadásban, ott állni a tárgy, a mű előtt a maga valójában és hagyni, hogy hasson ránk, meséljen nekünk. Vagy egy izgalmas estébe, éjszakába csomagolva, ezer élménnyel és tudással, amikor élővé válnak a „tárgyak”, élővé válnak a kapcsolatok. Ez a Múzeumok Éjszakája.”* (Janus Pannonius Múzeum, n.d.).

A Baranya vármegyei és Görlitz körzeti intézmények közötti legjelentősebb különbség a felnőttképzési szervezetekkel való együttműködés gyakoriságában és kiterjedtségében mutatkozik meg. A mintába került Baranya vármegyei intézmények kollégái közül egy fő nyilatkozott úgy, hogy együttműködik felnőttképzéssel foglalkozó szervezettel, a szakember múzeumpedagógiai megyei koordinátorként rendszeresen részt vesz a 2008 óta akkreditált felnőttképző intézményként működő Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központjának rendezvényein. Ezzel szemben a mintába került 13 Görlitz körzeti múzeum közül 9 intézmény (69%) működik együtt különféle felnőttképzési szervezetekkel, leggyakrabban népfőiskolákkal vagy felnőttképzési központokkal.

A munkaerőpiac szempontjából releváns ismeretek közvetítésének, készségek fejlesztésének múzeumi gyakorlatáról mindkét vizsgált térségből egy-egy interjúalany számolt

be. Baranyában a Zsolnay Örökségkezelő Világörökségi Divíziója egy átgondolt, a kollégák bevonásával megvalósuló, a munkaerőpiac szempontjából is releváns kompetenciákat fejlesztő önkéntesképző programot dolgozott ki tárlatvezetői, múzeumpedagógiai asszisztensi, a látogatók tájékoztatását végző informatori és fotós feladatkörök ellátására (Interjúalany15, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. november 29.). Görlitz körzetben a Markersdorfi Falumúzeum a helyi munkaügyi központtal együttműködésben kínált a munka világába való integrációt elősegítő, didaktikus megközelítést követő programot az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedni nem tudó emberek számára az adatfelvétel időszakában. A naponta, önállóan megszervezendő, ismétlődő feladatok célja, hogy a munkaügyi központ által kihelyezett résztvevőkben tudatosuljon, mi a saját szerepük életútjuk alakulásában, és hogy erősödjön felelősségvállalásuk saját sorsukkal és döntéseikkel kapcsolatban (Interjúalany18, Görlitz körzet, szóbeli közlés, 2022. november 30.).

### **Együttműködés felsőoktatási intézményekkel**

A kutatási mintába került Baranya vármegyei múzeumok és a Pécsi Tudományegyetem (a továbbiakban PTE) közötti együttműködés változó intenzitással és sokféle formában valósul meg. A Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft. több szálon kötődik a PTE-hez, közös programok szervezésétől kezdve, a múzeumi kollégák óratartó tevékenységén át, hallgatói gyakornoki program biztosításáig az együttműködés számos formája megjelenik. Volt már példa arra is, hogy a hallgatókat szakmai tevékenységbe (pl. látogatókutatás) is bevonta az intézmény (Interjúalany16, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 14.). A Janus Pannonius Múzeum (a továbbiakban JPM) gyakran kooperál a PTE Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar (a továbbiakban PTE BTK) Történettudományi Intézetével (pl. leendő történelemtanárok szakmódszertani felkészítése vagy a 2017-ben megvalósított „Játszd el magad! Hátrányos helyzetű, SNI-s, fejlesztésre szoruló tanulók fejlesztése múzeumi módszerekkel” című múzeumpedagógiai mintaprojekt kapcsán). A múzeumi tanulásban rejlő lehetőségek megismertetésére, illetve a nehéz körülmények között élő gyerekek támogatására fókuszáló tanulásmódszertani mentorképzés révén a JPM szerepet vállal a pedagógus identitás megújításában is. Az ismeretátadás megkönnyítése érdekében a programban kiemelt szerepet kap Gardner intelligencia-elméletének megismertetése (Interjúalany2, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. november 29.). A JPM kiállításait a PTE BTK egyéb szervezeti egységeinek (pl. a Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet) oktatói is rendszeresen felkeresik hallgatói csoportjaikkal. A PTE Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar (a továbbiakban: PTE KPVK) által 2017 óta meghirdetett, a külföldi hallgatók kulturális érzékenyítését célzó, szabadon választható Cultural Heritage of Pécs című kurzus különlegessége, hogy Pécs történetét és kulturális örökségét intézménylátogatások révén ismerteti meg a hallgatókkal. A kurzus keretében a csoport – számos egyéb kiállítás, örökségi helyszín és kulturális intézmény mellett – felkeresi a Zsolnay Kulturális Negyed gyűjteményeit, a Cella Septichora Látogatóközpontot, valamint a Janus Pannonius Múzeum több kiállítását is. Érdemes megemlíteni, hogy az empirikus kutatás adatfelvétele óta eltelt két évben számos új együttműködés jött létre a JPM és a PTE egyes karai között. Ezek közül különösen innovatív és előremutató az a kooperáció, ami a 2024 novemberében megnyílt, Genius Loci című új állandó

kiállítás létrehozása során valósult meg a múzeum és a PTE Műszaki és Informatikai Kar (a továbbiakban PTE MIK), továbbá a PTE BTK Történettudományi Intézet között. Míg a PTE MIK PhD-hallgatói belsőépítészeti terveket készítettek az új kiállításhoz és segítették a múzeumot a kivitelezés felügyeletében, a PTE BTK hon-és népismeret szakos hallgatói egyéni és csoportos kutatómunka keretében a kiállítás által közvetített tartalmak bővítéséhez járultak hozzá (Major, 2024).

A nagyobb intézmények mellett megtaláljuk a Pécsi Tudományegyetemmel való együttműködés jó gyakorlatait a Hosszúhetényi Tájház tevékenységében is, ami amellet, hogy helyszíneként szolgál a PTE néprajz szakos hallgatók gyakorlati óráihoz, évek óta fogadja a PTE nyári egyetemi csoportjait, ahol a hallgatók a tájház gyűjteményének megismerése mellett kézműves foglalkozásokon vesznek részt, néptáncokat és népdalokat tanulnak, magyar ételeket kóstolhatnak (Interjúalany1, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. november 30.). A Hosszúhetényi Tájház 2017-es a „Rica, rica kukorica” című múzeumpedagógiai mintaprojektjének lebonyolításában a PTE KPVK óvodapedagógus hallgatói hospitálást követően aktív közreműködőként vettek részt.

A Szigetvári várba a PTE oktatói rendszeresen viszik csoportjaikat, előadást tartanak a helyszínen. A mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum és a komlói József Attila Városi Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény tudományos kutatásban működik együtt a PTE-vel, ugyanakkor a Mohácson történészek, régészek által tartott szakmai előadások a múzeumandragógia szempontjából is relevanciával bírnak. A bólyi Városi Könyvtár és Helytörténeti Kiállításba minden évben érkezik a Pécsi Tudományegyetemről egy kisebb, kutatási tevékenységet végző csoport.

A Görlitz-i Sziléziai Múzeum (Schlesisches Museum zu Görlitz) szoros partnerségi kapcsolatot alakított ki a helyi felsőoktatási intézménnyel, számos együttműködésre és közös projektre került sor az elmúlt években. Az egyik innovatív kooperáció keretében a Hochschule Zittau/Görlitz hallgatói egyszerűsített nyelven, a könnyen érthető kommunikáció módszertana alapján múzeumi kalauzt dolgoztak ki értelmi fogyatékosággal élő emberek számára. A 2021 tavaszán a Hochschule Zittau/Görlitz Szociális Munka Tanszékeivel kialakított együttműködés keretében pedig a hallgatók aktív módon vettek részt egy kifejezetten a korai gyermeknevelésre fókuszáló múzeumpedagógiai program innovációjában a fejlesztésre vonatkozó kreatív javaslataik megosztásával (Interjúalany26, Görlitz körzet, szóbeli közlés, 2022. november 21.).

A Görlitz-i Kultúrtörténeti Múzeum (Kulturhistorisches Museum Görlitz) és a Hochschule Zittau /Görlitz között szintén szoros az együttműködés, a múzeum amellet, hogy szakmai gyakorlati terepként szolgál a hallgatók számára, rendszeresen nyújt segítséget a diákoknak szakdolgozati kutatásaikhoz. Szervezett keretekben évente 2-3 alkalommal látogatnak el a helyi egyetem csoportjai a múzeumba, a Kultúra és menedzsment MA-képzésében tanuló hallgatók pedig már több alkalommal kapcsolódtak be a múzeum szakmai tevékenységébe azzal, hogy különféle kutatási kérdéseket dolgoztak fel a múzeum egyes gyűjteményei alapján (Interjúalany23, Görlitz körzet, szóbeli közlés, 2022. december 13.)

A Weißwasseri Üvegmúzeum (Glasmuseum Weißwasser) elsősorban cseh felsőoktatási intézményekkel működik együtt, az egyetemi kollégák gyakran keresik fel kutatási és

projektalapú együttműködési kérésekkel az intézményt. A határon átnyúló projekteket egyrészt az inspirálja, hogy ezekkel kapcsolatosan számos forrás, pályázat elérhető, másrészt pedig az, hogy míg a görlitz-i térségben az üvegipari hagyományok jelenléte gyakran korlátozott, Csehországban számos olyan üvegműhely található, ahol a kézműves technológia továbbra is virágzik. A múzeum rendszeresen nyújt segítséget a kutatást végző hallgatók számára diplomadolgozatok, doktori disszertációk elkészítéséhez. Az egyetemekkel való sikeres együttműködések eredményeként több, jelentős szakmai értéket képviselő közös publikáció és kiállítás készült el az elmúlt években (Interjúalany19, Görlitz körzet, szóbeli közlés, 2022. december 15.).

### **A felnőttek múzeumi tanulásának előmozdításával kapcsolatos kihívások**

A felnőttek múzeumi tanulásának előmozdításával kapcsolatos nehézségekről Baranyában elsősorban a kisvárosi múzeumok munkatársai, illetve a kistelepülések tájházainak szakemberei számoltak be. A felsorolt problémák jelentős része a demográfiai változásokhoz kötődik. A mintába került Baranya vármegyei kisvárosok és községek többségében különösen nehéz a muzeális intézmények számára a fiatal felnőttek és a középkorúak bevonása. Kettő, kisvárosi múzeumban dolgozó interjúalany problémaként azt emelte ki, hogy a fiatalok interaktív kiállításokat várnának el, az intézmény ugyanakkor forráshiány miatt ezt az elvárást nem tudja teljesíteni (Interjúalany12, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 15.; Interjúalany14, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. november 30.). Két további interjúalany különösen a 30-as és 40-es korosztály elérését és érdeklődésének fenntartását határozta meg kihívásként, tapasztalataik szerint ezt a korcsoportot leginkább csak a családi programokba sikerül bevonnia az intézménynek (Interjúalany8, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 13.; Interjúalany6, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 12.). Mind a falvakban, mind a kisvárosokban nehézséget okoz a felnőttek múzeumi programokba való bevonása szempontjából a civil szervezetek számának drasztikus csökkenése és a helyi társadalom elöregedése, ez utóbbi sok helyütt gátjává válik az intézmény önkéntes munka keretében való támogatásának is.

*„Ez a falu már nem az a falu. Sok az üres ház... Kicsit nehéz már, megöregedett már ez a falu. Nehéz összeszedni már... Ami volt hagyományőrző csoportunk, az már nincs. Az igény valahogy szétbomlott.”* (Interjúalany7, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 2.)

A Baranya vármegyei községi muzeális intézményekben dolgozó interjúalanyok jelentős része számolt be arról a problémáról, hogy a falvakba az utóbbi időszakban beköltözött új leteleplők nem rendelkeznek helyi kötődéssel, nem érdeklődnek a helyi kulturális örökség iránt és egyáltalán nem aktív tagjai a helyi közösségnek.

*„Tragikus az integráció helyzete a településen. A betelepülő fiatalok egyáltalán nem vesznek részt a települési életben, nem csak a nemzetiségi programokban nem, hanem semmilyen települési programban nem vesznek részt. Nem tudni, hogy mit kellene nekik kínálni.”* (Interjúalany8, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 13.)

Amellett, hogy a fiatalok és középkorúak megszólítása és bevonása amúgy is problematikus, munkahelyi elfoglaltságaik, felgyorsult életvitelük okán sokszor már azoknak

sincs idejük vagy energiájuk önkéntes tevékenységgel támogatni a községi muzeális intézményeket, akik egyébként erre nyitottak lennének.

A baranyai kistelepüléseken készített interjúk során több esetben is elhangzott az a finanszírozással kapcsolatos probléma, hogy bár a tájház fenntartásának feladatát az önkormányzatokhoz utalták, az ehhez szükséges pénzügyi keret biztosítása elmaradt. A fenntartási kötelezettséget több kistelepülésen is csak a helyi lakosok önkéntes munkájával tudják biztosítani, az elvégzett, az intézmény működtetése kapcsán alapvető jelentőségű munkáért nem tud fizetni az önkormányzat. A fent említett demográfiai kihívásokat és a muzeális intézményeket a kistelepüléseken támogató önkéntesek kiöregedését figyelembe véve, ez különösen komoly kihívást jelent az érintett községekben.

Az egyik Baranya megyei kisvárosban működő múzeumban dolgozó múzeumpedagógus számára mind a mai napig nehézséget okoz a múzeumokkal kapcsolatos negatív attitűd, az a sztereotípiája, hogy a múzeumok csupán porosodó tárgyakat és unalmas programokat kínálnak. Ugyanez az interjúalany kiemelte, hogy kisvárosi környezetben különösen komoly kihívást jelent a szakemberek számára az arany középút megtalálása a közvetített tudástartalmak szintjének és programok jellegének meghatározásában, azaz annak az ideális állapotnak az elérése, hogy a program szakmailag színvonalas, egyúttal a kevésbé művelt látogatói csoportok számára is befogadható és vonzó legyen (Interjúalany6, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 12.). Egy másik Baranya vármegyei kisvárosi múzeumot képviselő interjúalany arról számolt be, hogy számára a legnagyobb nehézséget az jelenti, hogy egyedül kell minden foglalkozást lebonyolítania, kihívásnak érzi azt, hogy minden tudományterületen és munkája minden aspektusában magas színvonalon teljesítsen: „*Kihívás, hogy mindenben jónak kell lenni. Egyedül csinálom a foglalkozásokat.*” (Interjúalany5, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 14.)

A mintába került pécsi intézmények szakemberei elsősorban a felsőoktatásban tanuló hallgatók bevonásának nehézségeit és az egyetemekkel való folyamatos, aktív kapcsolat hiányát jelölték meg leginkább meghatározó kihívásként, annak ellenére, hogy az interjúk során több, a múzeum és egyetem közötti együttműködésről számoltak be. A pécsi intézmények múzeumandragógiai szerepének növelésével kapcsolatos legfőbb kihívásként az egyik interjúalany kifejezetten múzeumandragógiával foglalkozó szakember hiányát határozta meg (Interjúalany16, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 14.). Egy másik kolléga pedig azt – a múzeumi szférában napjainkra többnyire már feloldott problematikát – jelölte meg további gátló tényezőként, hogy a muzeológusok egy része nem enged teret a kiállítások kialakításakor a múzeumpedagógiai szakembernek, a tanulást előmozdító kiállítási megoldásokkal kapcsolatos javaslataikat nem veszik figyelembe az időszakos kiállítások felépítése vagy az állandó kiállítások modernizálása során (Interjúalany2, Baranya vármegye, szóbeli közlés, 2022. december 14.).

A Görlitz körzeti múzeumokat képviselő 14 interjúalanyból négy fő határozta meg az energiaválságot és a pénzügyi nehézségeket, három-három fő pedig a térség lakosságának elöregedését, valamint a helyi közösség megszólításának, bevonásának nehézségeit múzeumandragógiai kihívásként. Egy-egy szakember emelte ki akadályozó tényezőként a múzeumandragógiai koncepció hiányát, illetve azt, hogy a kapcsolatépítés és hálózatosodás olyan mértékű erőforrásokat és időráfordítást igényelne, amivel nem rendelkezik a

múzeum. A kérdésre adott válaszok között továbbá kétszer fogalmazódott meg a közlekedési infrastruktúra fejlesztésének, egyszer pedig a jelenleginél olcsóbb belépőjegyek biztosításának szükségessége annak érdekében, hogy a múzeum minél szélesebb közönség számára váljon elérhetővé.

## Összegzés

A komparatív empirikus kutatás számos tekintetben tárt fel hasonlóságot a múzeumandragógia Baranya vármegyében és Görlitz körzetben megvalósuló gyakorlatában, valamint a felnőttek múzeumi tanulásával kapcsolatos kihívásokban egyaránt. A múzeumandragógiai programok vonatkozásában változó, hogy az egyes intézmények mennyiben kínálnak interaktív foglalkozásokat, ugyanakkor a múzeumoknak otthont adó település mérete, típusa nem feltétlenül meghatározó tényező a módszertani változatosság szempontjából, hiszen mind Baranya vármegyéből, mind Görlitz körzetből szerepelt olyan, kistelepelesen működő falumúzeum/ tájház a kutatási mintában, amely változatos módszerekre épített széleskörű múzeumandragógia kínálattal rendelkezik. Mindkét térségben jellemző, hogy a múzeumok változó intenzitással működnek együtt a felsőoktatási intézményekkel, ugyanakkor mind Baranyában, mind Görlitz körzetben megjelent már egyes múzeumokban a hallgatók múzeumi szakmai munkába való aktív bevonása. Hasonlóság továbbá, hogy a helyi társadalom idősödése kihívások elé állítja a térség kistelepelesein múzeumait nem csak a célközönségnek megfelelő múzeumi programok kialakítása, hanem az intézmények fenntartását és kultúraközvetítő tevékenységét támogató önkéntesek fogyatkozása miatt is. Mindkét vizsgált térségben több interjúalany is beszámolt arról, hogy az intézményt sújtó pénzügyi nehézség akadályozó tényező a felnőttek múzeumi tanulásának előmozdításában. A kistelepelesek – egy-egy példától eltekintve – jellemző, hogy a középkorúak aktivizálása, múzeumi programokba való bevonása komoly kihívást jelent a szakemberek számára.

A számos hasonlóság mellett ugyanakkor különbségeket is feltárt a kutatás. Míg Görlitz körzetben a mintába került múzeumok jelentős része épített ki partnerséget különböző felnőttképzési szervezetekkel és intézményekkel, a Baranya vármegyei interjúalanyok közül csupán egyetlen fő számolt be ilyen kooperációról. A községekben az utóbbi években letelepedett új beköltözők megszólításával és múzeumi programokba való bevonásával kapcsolatos kihívásokról csak Baranya vármegyei intézmények vonatkozásában esett szó.

Az empirikus kutatás keretében vizsgált két térség múzeumandragógiai gyakorlatának a nemzetközi trendekkel való összevetése kapcsán megemlíthető, hogy bár a múzeumok jelentős része mind inkább követi azokat, a kifejezetten a mentális jóllét előmozdítását célzó múzeumi programok egy-két példától eltekintve (pl. múzeumi demens program Görlitz körzetben) még kevésbé terjedtek el. Mindazonáltal az empirikus kutatás mind Baranyában, mind Görlitz körzetben feltárt olyan, a felnőttek múzeumi tanulásának előmozdításával kapcsolatos jó gyakorlatokat, amelyek helyi sajátosságoknak megfelelő adaptálása megfontolásra érdemes mindkét térségben.

## Irodalomjegyzék

1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700140.tv>
- 376/2017. (XII. 11.) Korm. rendelet a muzeális intézmények működési engedélyéről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1700376.kor>
- Armstrong, J. (2023, május 12). 3 trauma-informed practices for museums to follow. *Alliance blog*. American Alliance of Museums. <https://www.aam-us.org/2023/05/12/3-trauma-informed-practices-for-museums-to-follow/>
- Hajdú, I. (2023). Kortárs – zene – művészet: Kortárs képzőművészeti gyűjtemény szerepe és lehetőségei a Bartók Béla Zeneművészeti Intézet művészettörténeti előadásáiban. *Tudásmenedzsment*, 24 (2. különszám), 148-162. DOI: 10.15170/TM.2023.24.K2.15
- ICOM (n.d.-a). *2020 – Museums for Equality: Diversity and Inclusion*. <https://imd.icom.museum/past-editions/2020-museums-for-equality-diversity-and-inclusion/#> Letöltés dátuma: 2024. december 10.
- ICOM (n.d.-b). *2022 – The Power of Museums*. <https://imd.icom.museum/past-editions/imd-2022-the-power-of-museums/> Letöltés dátuma: 2024. december 10.
- ICOM (n.d.-c). *The theme – Museums, Education and Research*. <https://imd.icom.museum/international-museum-day-2023/the-theme-the-power-of-museums/> Letöltés dátuma: 2024. december 10.
- ICOM (2025, március 13.). *The Future of Museums in Rapidly Changing Communities*. <https://icom.museum/en/news/international-museum-day-2025-the-future-of-museums-in-rapidly-changing-communities/>
- Janus Pannonius Múzeum (n.d.). *Múzeumok Éjszakája 2024*. <https://www.jpm.hu/muzeumok-ejszakaja-2024> Letöltés dátuma: 2024. december 22.
- Koltai, Zs., Reisz, T., & Kocsis, M. (2021). *Múzeumpedagógiai mintaprojektek. Eredményességvizsgálat és együttműködés a felsőoktatással. Kutatási jelentés II*. Múzeumi iránytű 31/2. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ.
- Koltai Zs. (2023a). Múzeumi tanulás a rezilienciáért – Múzeumi reziliencia a közösségekért. *Tudásmenedzsment*, 24 (2. különszám), 47-63. DOI: 10.15170/TM.2023.24.K2.7
- Koltai, Zs. (2023b). The role of museum learning in promoting sustainability - Comparative research in Baranya County and Landkreis Görlitz. *Tudásmenedzsment*, 24 (4. különszám), 158-173. DOI: 10.15170/TM.2023.24.K4.13
- Major, E. A. (2024, december 11.). Múzeumok és egyetemek együttműködése – Jó gyakorlatok Pécsről – konferencia a Múzeumandragógiai Tagozat műhelysorozatának keretében. *Magyar Múzeumok Online*. <https://magyarmuzeumok.hu/cikk/muzeumok-es-egyetemek-egyuttmukodese-jo-gyakorlatok-pecsrrol-konferencia-a-muzeumandragogiai-tagozat-muhelysorozatanak-kereteben>
- Magyar Nemzeti Múzeum (n.d.). *Ép testben, ép lélek | Múzeumi jóga*. <https://mnm.hu/hu/esemenyek/ep-testben-ep-lelek-muzeumi-joga> Letöltés dátuma: 2024. december 22.
- Mansfield District Council (2024, március 1.). *Healing power of art helps abuse survivors in Mansfield*. <https://www.mansfield.gov.uk/news/article/12816/healing-power-of-art-helps-abuse-survivors-in-mansfield>
- MOME (2024, május 29.). *Kit érdekel a látogató? - szakmai szimpózium 2024.05.29-én*. <https://mome.hu/hu/hirek/kit-erdekel-a-latogato-szakmai-szimpoziium-20240529-en> Letöltés dátuma: 2024. december 28.
- Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (n.d.-a). *Események – Az online múzeumi tartalmak szerepe és jövője*. <https://www.mokk.skanken.hu/20240510az-online-muzeumi-tartalmak-szerepe-es-jovoje?akadalymentes=1> Letöltés dátuma: 2024. december 30.

Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (n.d.-b). *Társadalmi változások, kihívások és válaszok a múzeumi ismeretátadásban. Az online múzeumi tartalmak szerepe és jövője.* [https://www.mokk.skanden.hu/admin/data/file/20240510/program\\_majus\\_23.pdf](https://www.mokk.skanden.hu/admin/data/file/20240510/program_majus_23.pdf) Letöltés dátuma: 2024. december 30.

Nagy, M., Pacsika, M., & Szu, A. (2021). *Múzeum és felsőoktatás. Kutatási jelentés I.* Múzeumi iránytű 31/1. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ.

PTE BTK (n.d.-a). *Online szakmai nap | Egyetemek, egyetemisták és múzeumok. Kutatási eredmények és jó gyakorlatok.* <https://btk.pte.hu/hu/hfmi/esemeny/online-szakmai-nap-egyetemek-egyetemistak-es-muzeumok-kutatasi-eredmenyek-es-jo-gyakorlatok> Letöltés dátuma: 2024. december 28.

PTE BTK (n.d.-b). *Online szakmai nap | Múzeumok és egyetemek közötti együttműködés — Jó gyakorlatok Pécsről.* <https://btk.pte.hu/hu/hfmi/esemeny/online-szakmai-nap-muzeumok-es-egyetemek-kozotti-egyuttmukodes-jo-gyakorlatok-pecsrrol> Letöltés dátuma: 2024. december 28.

Szépművészeti Múzeum (n.d.). *Jóga Jordán Adéllal.* <https://www.szepmuveszeti.hu/programok/joga-jordan-adellal-2/> Letöltés dátuma: 2024. december 22.

The Whitworth (n.d.). *Still Parents. Life after Baby Loss.* <https://www.whitworth.manchester.ac.uk/whats-on/exhibitions/pastexhibitions/stillparents/> Letöltés dátuma: 2024. december 28.

## Mellékletek

### 1. sz. melléklet

Minta, „A múzeumi tanulás szerepe a periférikus régiók rezilienciájának erősítésében- Összehasonlító kutatás Görlitz körzetben és Baranya megyében” című kutatás, 2022  
Forrás: saját forrás, 2022

#### Landkreis Görlitz (Görlitz körzet):

1. Deutsches Damast- und Frottiermuseum, Großschönau
2. Dorfmuseum Markersdorf, Markersdorf
3. Glasmuseum Weißwasser, Weißwasser
4. Heimatmuseum der Stadt Herrnhut, Herrnhut
5. Konrad-Wachsmann-Haus Niesky, Niesky
6. Kulturhistorisches Museum Franziskanerkloster & Die Zittauer Fastentücher, Zittau
7. Kulturhistorisches Museum Görlitz, Görlitz
8. Museum Dittelsdorf, Zittau OT Dittelsdorf
9. Nordböhmen Vereinshäusl mit Heimatstube, Großschönau
10. Schlesisches Museum zu Görlitz, Görlitz
11. Senckenberg Museum für Naturkunde Görlitz, Görlitz
12. Stadtmuseum Löbau, Löbau
13. Völkerkundemuseum Herrnhut, Herrnhut

#### Baranya vármegye:

1. Hosszúhetényi Tájház, Hosszúhetény
2. Janus Pannonius Múzeum, Pécs
3. József Attila Városi Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény, Komló
4. Kanizsai Dorottya Múzeum, Mohács
5. Kásádi Sokac Tájház, Kásád
6. Majsi Német Tájház, Majs

7. Mecseknádasdi Német Nemzetiségi Tájház, Mecseknádasd
8. Német Nemzetiségi Tájház, Geresdlak
9. Pécsi Egyházmegye, Pécs
10. Sellye Városi Művelődési Ház, Könyvtár és Muzeális Intézmény, Sellye
11. Szigetvári Zrínyi Vár, Szigetvár
12. Városi Könyvtár és Helytörténeti Kiállítás Bóly, Bóly
13. Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft., Pécs

## **2. sz. melléklet**

A strukturált interjúk kérdéssora, „A múzeumi tanulás szerepe a periférikus régiók rezilienciájának erősítésében- Összehasonlító kutatás Görlitz körzetben és Baranya megyében” című kutatás, 2022

Forrás: saját forrás, 2022

### **1. Az interjúalany szakmai életútjának feltárása**

#### **1.1. Életkor:**

#### **1.2. Végzettség:**

#### **1.3. Hány éve dolgozik jelenlegi pozíciójában?**

#### **1.4. Milyen feladatokat lát el munkakörében?**

### **2. A múzeum működtetésével kapcsolatos kérdések**

#### **2.1. Ki a múzeum fenntartója?**

#### **2.2. Ki irányítja a múzeum szakmai tevékenységét?**

#### **2.3. Hány alkalmazottja van a múzeumnak?**

#### **2.4. Hány alkalmazott dolgozik mint**

2.4.1. a múzeum vezetőségének munkatársa:

2.4.2. múzeumi tanulási szakember (múzeumi programok szervezése és lebonyolítása):

2.4.3. múzeumi kommunikáció /marketing / PR szakember:

2.4.4. muzeológus:

2.4.5. karbantartás, kiegészítő tevékenységek (pl. recepció; jegyértékesítés; múzeumi teremőr, sofőr stb.)

2.4.6. ha a fent megjelölt feladatokat egy munkakörbe vonták össze, kérjük, itt jelezze:

#### **2.5. Alkalmaz-e a múzeum külső munkatársakat a programok szervezésével kapcsolatosan?**

IGEN / NEM

Ha IGEN: **2.5.1. Milyen területeken vesznek részt külső szakemberek?**

#### **2.6. Egész évben nyitva van a múzeum?**

IGEN / NEM

Ha NEM: **2.6.1.: Milyen időintervallumban fogad látogatókat a múzeum?**

**2.6.2.: Miért nincs egész évben nyitva a múzeum?**

### **3. A kiállítással/ Kiállításokkal kapcsolatos kérdések**

#### **3.1. Mikor jött létre az állandó kiállítás?**

#### **3.2. Mikor újították fel utoljára az állandó kiállítást?**

**3.3. Milyen gyakran tartanak időszakos kiállításokat a múzeumban?**

**3.4. A kiállítások elérhetőek a fogyatékkal élők számára?**

IGEN / NEM / RÉSZBEN

**Ha IGEN vagy RÉSZBEN: 3.4.1. Milyen módon támogatja a múzeum az alábbi fogyatékkal élők tanulását a kiállításokon?**

- gyengénlátók/vakok:
- mozgásukban korlátozott személyek:
- siketek:
- értelmi fogyatékkal élők:

**4. Kérdések a múzeumpedagógiai tevékenységgel kapcsolatosan**

**4.1. Mi a múzeum missziója?**

**4.2. Vannak a múzeumban olyan programok, amelyek a kulturális örökséggel kapcsolatos ismeretek továbbadását célozzák?**

IGEN / NEM

**HA IGEN: 4.2.1. Milyen programokat kínál a múzeum a kulturális örökséggel kapcsolatos tudás átadása érdekében?**

**4.2.2. Milyen célcsoportoknak?**

**4.2.3. Milyen múzeumpedagógiai módszerekkel?**

**4.3. Kínál-e a múzeum a helyi közösség szervezését/építését célzó programokat?**

IGEN / NEM

**HA IGEN: 4.3.1. Milyen programokat kínál a múzeum a helyi közösség szervezése érdekében?**

**4.4. A múzeum kínál-e olyan programokat, amelyek elősegítik a társadalmi befogadást és integrációt?**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: 4.4.1.: Milyen programokat kínál a múzeum a társadalmi befogadás és integráció elősegítése érdekében?**

**4.4.2. Vannak-e konkrét célcsoportok a kezdeményezés szempontjából? (pl.: fogyatékkal élők, bevándorlók, nemzetiségek, hátrányos helyzetűek, egyéb stb.)?**

IGEN / NEM

**Ha igen: Melyik célcsoport?**

**4.5. Elősegítik-e a múzeumi programok a kulturális sokszínűség bemutatását?**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: 4.5.1. Melyik célcsoportnak?**

**4.5.2. Milyen formában?**

**4.6. Megjelenik-e az interkulturális érzékenyítés a múzeumi programokban?**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: 4.6.1.: Milyen formában?**

**4.6.2.: Milyen múzeumi tanulási módszereket alkalmaznak erre?**

**4.7. Van-e olyan, a múzeum által kínált program, amely valamilyen identitást erősít/támogat?**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: 4.7.1. Milyen identitást erősít / támogat a múzeum?**

**4.7.2. Milyen program keretében?**

**4.7.3. Milyen módszerekkel?**

**4.8. Támogatja-e a múzeum az alábbi fenntarthatósági célok megvalósítását?**

**4.8.1. A nemek közötti egyenlőség elérése, továbbá minden nő és lány szerepének megerősítése:**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: Milyen módon?**

**4.8.2. Társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: Milyen módon?**

**4.8.3. Az éghajlatváltozással kapcsolatos figyelemfelkeltés és oktatás**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: Milyen módon?**

**4.8.4. Felelős termelés és fogyasztás**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: Milyen módon?**

**4.8.5. Inkluzív és magas színvonalú oktatás biztosítása**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: Milyen módon?**

**4.8.6. Az egész életen át tartó tanulás lehetőségeinek elősegítése mindenki számára**

IGEN/NEM

**Ha IGEN: Milyen módon?**

**4.9. Részt vesz-e a helyi közösség a múzeumi munka alábbi területein?**

**4.9.1. múzeumi stratégia kialakítása IGEN/ NEM**

**Ha IGEN: Milyen formában?**

**4.9.2. állandó kiállítások korszerűsítése IGEN/ NEM**

**Ha IGEN: Milyen formában?**

**4.9.3. időszakos kiállítások létrehozása IGEN/ NEM**

**Ha IGEN: Milyen formában?**

**4.9.4. a múzeum által kínált programok tervezetének kidolgozása**

IGEN/ NEM

**Ha IGEN: Milyen formában?**

**4.9.5. önkéntesek bevonása a múzeumi tevékenységekbe IGEN/NEM**

**Ha IGEN: Milyen formában?**

**4.9.6. Látogatókutatás - A látogatók visszajelzései a múzeumi programokkal és kezdeményezésekkel kapcsolatos elégedettségükről**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: Milyen gyakran végez a múzeum ilyen látogatókutatást?**



## 5.5. Melyik nemi csoport képviselteti magát leggyakrabban a múzeumi programokon?

nők                      férfiak                      nők és férfiak hasonló arányban

## 6. Kérdések a szakmai együttműködésekkel és hálózatosodással kapcsolatosan

### 6.1. Hány múzeum van összesen a településen?

### 6.2. Együttműködik-e a múzeum a következő intézményekkel/szervezetekkel?

#### 6.2.1. Kapcsolat az önkormányzattal és a polgármesterrel IGEN /NEM

Ha igen:

- Milyen formában?
- Milyen gyakorisággal?
- Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?

#### 6.2.2. Együttműködés más kulturális intézményekkel IGEN /NEM

Ha igen:

- Milyen formában?
- Milyen gyakorisággal?
- Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?

#### 6.2.3. Együttműködés más múzeumokkal/kiállításokkal IGEN /NEM

Ha igen:

- Milyen formában?
- Milyen gyakorisággal?
- Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?

#### 6.2.4. Együttműködés civil szervezetekkel: IGEN /NEM

Ha igen:

- Milyen formában?
- Milyen gyakorisággal?
- Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?

#### 6.2.5. Együttműködés óvodákkal IGEN /NEM

Ha igen:

- Milyen formában?
- Milyen gyakorisággal?
- Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?

#### 6.2.6. Együttműködés az általános iskolákkal IGEN /NEM

Ha igen:

- Milyen formában?
- Milyen gyakorisággal?
- Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?

#### 6.2.7. Együttműködés középiskolákkal: IGEN /NEM

Ha igen:

- Milyen formában?
- Milyen gyakorisággal?

- **Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?**

#### **6.2.8. Együttműködés a szakképző iskolákkal IGEN /NEM**

**Ha igen:**

- **Milyen formában?**
- **Milyen gyakorisággal?**
- **Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?**

#### **6.2.9. Együttműködés felsőoktatási intézményekkel IGEN /NEM**

**Ha igen:**

- **Milyen formában?**
- **Milyen gyakorisággal?**
- **Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?**

#### **6.2.10. Együttműködés felnőttképzési intézményekkel/szervezetekkel: IGEN / NEM**

**Ha igen:**

- **Milyen formában?**
- **Milyen gyakorisággal?**
- **Melyek az együttműködés legfontosabb eredményei?**

### **7. Kérdések a múzeumi tanulási programokat érintő kihívásokkal kapcsolatosan**

**7.1. Idézett-e elő olyan változásokat a pandémia, amelyek jelenleg is jellemzik a múzeumi tanulási programokat?**

IGEN /NEM

**Ha IGEN: 7.1.1. Mi(k) ez(ek)?**

**7.2. Befolyásolja-e az energiaválság a múzeum működését?**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: 7.2.1. Mennyiben?**

**7.2.2. Hogyan hat ez a múzeumi tanulási programok lebonyolítására?**

**7.3. Kérjük, sorolja fel, hogy melyek a múzeumi tanulást jelenleg érintő legfontosabb kihívások az Ön intézményében.**

### **8. A múzeumi kommunikációval kapcsolatos kérdések**

**8.1. Milyen kommunikációs csatornákon éri el a múzeum a látogatókat/múzeumi programon résztvevőket?**

**8.2. Van-e olyan munkatárs, akinek kizárólagos vagy fő feladata a múzeum online megjelenésének kezelése? (weboldal kezelése; közösségi média felületek kezelése)**

IGEN / NEM

**Ha NEM: Ki végzi ezeket a tevékenységeket?**

### **9. A múzeum múzeumi tanulókkal kapcsolatos fejlesztési tervei**

**9. Kérjük, fejtse ki, hogy az Ön múzeumának van-e fejlesztési terve a múzeumi tanulás előmozdítására az alábbi területeken:**

**9.1. kiállítások megújítása IGEN / NEM**

**Ha IGEN: Milyen fejlesztéseket terveznek?**

**9.2. múzeumi tanulási programok kidolgozása gyerekeknek IGEN / NEM**

**Ha IGEN: Milyen fejlesztéseket terveznek?**

**9.3. múzeumi tanulási programok kidolgozása felnőtteknek IGEN / NEM**

**Ha IGEN: Milyen fejlesztéseket terveznek?**

**9.4. a múzeum turisztikai vonzerővé fejlesztése IGEN / NEM**

**Ha IGEN: Milyen fejlesztéseket terveznek?**

**9.5. a múzeum társadalmi szerepvállalásának erősítése IGEN / NEM**

**Ha IGEN: Milyen fejlesztéseket terveznek?**

**9.6. online múzeumi tanulás fejlesztése IGEN / NEM**

**Ha IGEN: Milyen fejlesztéseket terveznek?**

**10. Az interjúalany javaslatai, ötletei a múzeum társadalmi szerepének erősítésével kapcsolatosan**

**Ön szerint milyen módon tudná az Ön múzeuma fejleszteni az alábbi társadalmi feladatvállalásait?**

- a helyi közösség bevonása
- a társadalmi integráció elősegítése
- a pszichés-mentális jóllét elősegítése
- az interkulturális érzékenység előmozdítása
- a kulturális sokszínűség bemutatásának előmozdítása
- a fenntarthatóság elősegítése
- identitásépítés/ erősítés támogatása
- a helyiek ösztönzése azzal kapcsolatosan, hogy az adott településen maradjanak (ne költözzenek el más településre, megyébe, régióba, országba)
- a helyi nők rezilienciájának erősítése

**11. Jó gyakorlatok a múzeumi tanulás területén**

**11.1. Melyik három kifejezést használná a múzeumi tanulás területén az úgynevezett "jó gyakorlat" meghatározására? (Mitől lesz egy jó gyakorlat jó gyakorlat?)**

**#1:**

**#2:**

**#3:**

**11.2. Van-e a saját múzeuma gyakorlatában olyan, amit a múzeumi tanulás jó gyakorlataként határozna meg?**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: Kérem, említse konkrét példákat:**

**12. Visszacsatolás a kutatási eredményekkel kapcsolatosan**

**Szeretné megkapni a kutatási eredményekről publikált angol nyelvű tanulmányt?**

IGEN / NEM

**Ha IGEN: Kérem, adja meg e-mail címét, ahova megküldhetem a publikált tanulmányt:**

**Köszönöm szépen a közreműködést!**